

सम्पादकीय

बालबालिकालाई हेरचाह गरौं

गर्मी र वर्षायाम शुरु भएपछि रुदा खोकी, ज्वरोलगायतका विरामी बढेका छन्। खासगरी बालबालिकालाई यो समस्याबाट बढी प्रभावित भएका छन्। स्वास्थ्य संस्थाहरूमा बालबालिकालाई यस्तो समस्या लिएर आउने गरेको चिकित्सकहरूले बताएका छन्। बालबालिकालाई सामान्य रुदा वा सामान्य ज्वरो आएका बेला घरमै पनि उपचार गर्न सकिन्दू।

घरमै बच्चाको नाक सफा गर्ने, पारासिटामोल दिन सकिन्दू। तुलसीको पानी बनाएर खुवाउने, झोलितो कुरा प्रशस्त खुवाउने, न्यानोमा राखेलगायत घरेलु विधि अवलम्बन गर्नुपर्छ। यसरी उपचार गर्दा ठीक नभए वा अवस्था थप जटिल बढै गए अस्पताल लैजानुपर्छ।

बच्चाको नाक बन्द भएर दुध खान नसक्ने, घटी घ्यारघ्यार हुने, सास फेर्न समस्या हुने, सास छिटोछिटो फेर्ने भयो भने अस्पताल लैजानुपर्छ। किनकि, रुदाखोकीका बेला बच्चालाई दम बढै। कहीं बच्चामा ज्वरो आएका बेला बेहोस हुने र काम्ने समस्यासमेत देखिन्छ। यस्तो बेला तुरुतै अस्पताल लैजानुपर्छ।

कतिपय अभिभावकले बच्चालाई जथाभावी एन्टिबायोटिक र कफसिरप खुवाउने गरेका छन्। सकैसम्म बच्चामा खोकीको औषधि र अन्य एन्टिबायोटिक औषधि प्रयोग नगर्नु नै रामो हुन्छ। यदि औषधि दिनैपर चिकित्सकको सल्लाहनुसार दिनुपर्छ। शरीरलाई केही व्याकटेरिया आवश्यक पनि पर्न छ। अत्यधिक एन्टिबायोटिक सेवनले शरीरलाई चाहिने व्याकटेरिया पनि मर्न सक्छन्। त्यसले गर्दा बच्चा बारम्बार विरामी हुने अवस्था हुन्छ।

परिवारमा कोही विरामी छन् भने साता बच्चा र बढाबुढीसँग उनीहरूलाई घुलमिल हुन दिनुहोस्न। त्यस्तै, विरामी अवस्थामा बच्चालाई स्कुल पठाउनुहोस्न। उसले अन्यलाई संक्रमण सार्न सक्ने भएकाले तिको नभएसम्म घरमै आराम गराउनुपर्छ। बालबालिकालाई संवेदनशील भएकाले यो बेला उनीहरुको विशेष हेरचाह गर्नुपर्छ।

• युवराज गौतम

नेपालमा मोबाइल फोनको इतिहास लामो छैन। १९ सयको दशकमा अमेरिकामा मार्टिन कुपुले मोबाइलको अविकारकर गर्दा होस या त सन् १९८५ मा बेलायतमा पहिलो पटक मोबाइलमा कुराकानी गर्दा नेपालमा ट्रॅक टेलिफोन सेवा भविरी प्रारम्भ भएको इतिहासले देखाउँछ। विसं १९७० को दशकमा दूसर्ज्वारोको सुखावत हुँदा आजको जस्तो मोबाइल क्रान्तिको परिकल्पना गरिएको थिएन होल। अहिले नेपालका कुना कन्द्र सम्पर्क साधारणदेखि सञ्चितासम्पन्न स्मार्ट मोबाइल पुगेको छ। नेपालमा मोबाइल सामाजिक नै फैलाएको छ।

एक शताब्दीको अवधिमा नेपालले प्रारम्भिक फट्को मात्र मारेन समाचार र सूचनाको संसार नै परिवर्तन गरिएको छ। हस्तलिखित चिठीपत्रको माध्यमबाट सूचना आदानप्रदान नै नेपाली समाज अहिले फोन, मोबाइल र इन्टरनेटको माध्यमबाट सूचना ग्रहण गरिएको छ। २०१६ मा गठन भएको दूसर्ज्वार विभागको स्थापना र २०१६ मा आइपुदा मोबाइल टेलिफोन सेवा सञ्चालन गर्ने अनुमति प्राप्त भएको अवसरदेखि ३० वर्षको अवधिमा नेपाली अर्थतन्त्रमा सञ्चालनको सूचीमा मोबाइल दर्ज भइसकेको छ।

मोबाइल फोनमा २०६२ जेठ आगमन कल

निःशुल्क गरिएपछि ०६५ देखि देशभर सेवा पुगेको अहिले ७७ जिल्लामै मोबाइलको कम्प्रेज स्थापित छ। एउटा घरका प्रत्येक सदस्यको हातमा मोबाइल सेट भएन भने अपौडा हुन थालेको छ। अझ स्मार्ट फोन तै नबोक्नेहरू परम्परागत रुपमा गनिन थालेका छन्। मोबाइल फोन नबोक्नेलाई अहिले आशयको सूचीमा राख्ने चलन स्थापित भइसकेको छ। करिब तीन करोड ८० लाखको हाराहारीमा मोबाइलको सिम प्रयोग भइसकेको नेपाल दूसर्ज्वार विभागको इतिहासले देखाउँछ।

नेपालमा मोबाइल फोनको इतिहास लामो छैन। १९ सयको दशकमा अमेरिकामा मार्टिन कुपुले मोबाइलको अविकारकर गर्दा होस या त सन् १९८५ मा बेलायतमा पहिलो पटक मोबाइलमा कुराकानी गर्दा नेपालमा ट्रॅक टेलिफोन सेवा भविरी प्रारम्भ भएको इतिहासले देखाउँछ। विसं १९७० को दशकमा दूसर्ज्वारोको सुखावत हुँदा आजको जस्तो मोबाइल क्रान्तिको परिकल्पना गरिएको थिएन होल। अहिले नेपालका कुना कन्द्र सम्पर्क साधारणदेखि सञ्चितासम्पन्न स्मार्ट मोबाइल पुगेको छ। नेपालमा मोबाइल सामाजिक नै फैलाएको छ।

तथाङ्क अनुसार वार्षिक ४० अर्बन्दा बढी रकम राजस्वमार्फत देशको राज्य कोषमा जम्मा हुँदै आएको छ। प्राप्त तथाङ्क अनुसार सम् २०२२ मा एक वर्षमा १६ लाख ५० हजार मोबाइल फोन वैध बाटोबाट नेपालमा भित्रिएको थियो भने २०२३ मा १५ लाख ५० हजार मोबाइल फोन वैध बाटोबाट नेपालमा भित्रिएको छ। यो तथाङ्कलाई आधार मात्रा २०२४ मा एक महिनामा एक लाख छ हजार मोबाइल नेपालमा भित्रिएको देखिन्छ।

यसैगरी विदेश जाने नेपालीले आफन्त तथा साथीभाइका लागि ५५ देखि ६० हजार मोबाइल सेट उपहारस्वरूप ल्याइनिएको तथाङ्कले देखाउँछ। ती मोबाइलको मूल्य

करिब एक अर्ब ८० करोड हुन आउने देखिन्छ। खुला सिमाना तथा भन्सार छल्लीमार्फत ५५ सय मोबाइल सेट मासिक रुपमा नेपालमा भित्रिने गरेको संघको दावी छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड र वार्षिक पाँच अर्ब २८ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको मोबाइल व्यवसायी महासंघलाई अहिले आशयको सूचीमा राख्ने चलन स्थापित भइसकेको छ। मोबाइल फोन नबोक्नेलाई अहिले आशयको इतिहासले देखाउँछ।

करिब एक अर्ब ८० करोड हुन आउने देखिन्छ। खुला सिमाना तथा भन्सार छल्लीमार्फत ५५ सय मोबाइल सेट मासिक रुपमा नेपालमा भित्रिने गरेको संघको दावी छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको मोबाइल व्यवसायी महासंघलाई अहिले आशयको इतिहासले देखाउँछ।

नीतिगत सुधार जहरी

अनधिकृत रुपमा नेपाल भित्रिने मोबाइल फोनका कारण सबैभन्दा थैरै नोक्सानी साना व्यवसायीलाई परिहर्णको छ। भन्सार छल्ली गरी भित्रिने फोनले व्यवसायी र राज्य दुवैलाई दुर्गत दुर्गत नोक्सानी छ। सरकारले विदेशी मुद्रा सञ्चालन जोगाउन मोबाइल फोनको आयतामा काडाइ गरे पनि नीतिगत सुधार नहुँदै।

नेपालमा कारण सबैभन्दा थैरै नोक्सानी साना व्यवसायीलाई परिहर्णको छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको छ।

नेपालमा कारण सबैभन्दा थैरै नोक्सानी साना व्यवसायीलाई परिहर्णको छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको छ।

मोबाइल अपरिहर्णको छ। नेपालको सन्दर्भमा मोबाइल फोन कारण आवश्यक साधन बनिसकेको छ। समाज नै डिजिटलमैत्री बन थालेपछि देखिन करोबार गर्ने मोबाइल अनिवार्य बनिसकेको छ। अनलाइन किनानेल र नगरीरात डिजिटल करोबार गर्ने मोबाइल अपरिहर्णको छ। नेपालको सन्दर्भमा मोबाइल फोन कारण आवश्यक साधन बनिसकेको छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको छ।

हालै काठमाडौंमा भेला भएका देशभरका एक हजार मोबाइल फोन वैध बाटोबाट नेपालमा भित्रिएको छ। प्रभावित बेला भएका देशभरका एक हजार मोबाइल व्यवसायीलाई मोबाइल डिभाइस म्यानेजमेन्ट सिस्टम (एमडिएमएम) प्रणाली कार्यान्वयनमा ल्याउने योग्यामा गरेको छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको छ।

यसैगरी विदेश जाने नेपालीले आफन्त तथा साथीभाइका लागि ५५ देखि ६० हजार मोबाइल अपरिहर्णको देखिन्छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको छ।

तथाङ्कलाई आधार रुद्ध भएको छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको छ।

लगाउने सन्दर्भमा नै उन्नाइसौं शताब्दीमा एक अध्ययन गरी सामाजिक अवस्थासँग अपराधको सञ्चालन पता लगाउने प्रयास गरिएको छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको छ। अन्य अपराधको अवस्थामा नै अनलाइन र नगरीरात डिजिटल करोबार गर्ने मोबाइल अपरिहर्णको छ। अनलाइन किनानेल र नगरीरात डिजिटल करोबार गर्ने मोबाइल अपरिहर्णको छ। नेपालको सन्दर्भमा योग्यामा गरेको छ।

लगाउने सन्दर्भमा नै उन्नाइसौं शताब्दीमा एक अध्ययन गरी सामाजिक अवस्थासँग अपराधको सञ्चालन पता लगाउने प्रयास गरिएको छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको छ। यसको मासिक भ्यालु ४४ करोड रकम भन्सार छल्ली हुने गरेको छ।

मोबाइल आयातबाट हुने गरेको व्यवसायीकै दाबी छ।

नेपालका कुना कन्द्र एवं तराई, पहाड

छ महिनामा ५६ वटा मानव अधिकार उल्लंघनका घटना

भाषा(प्रस)। धनकुटामा गत छ महिनाको अवधिमा ५६ वटा मानव अधिकार उल्लंघनका घटना भएको छ। विहीबार अन्तीपारिक पाइएको छ। विहीबार अन्तीपारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इसेक) धनकुटाले नेपाल मानवअधिकार वर्षे पुस्तकका लागि ६ महिना सङ्कलन गरेर आयोजना गरेको अधिकारिक पूर्व समीक्षा कार्यक्रममा यस्तो तथ्याङ्क सार्वजनिक गरेको हो।

कार्यक्रममा इसेकले जनवरीदेखि हालसम्मको अवधिमा मानव अधिकारसँग सम्बन्धित विभिन्न घटनाहर प्रस्तुत गरेको थियो। जस्ता एक जनाको हत्या, दुई जनाको हत्या अझे मानव अधिकार उल्लंघनका घटनामा वृद्धि हुने देखिएको थापाले विहीबारको शारीरिक पूर्व समीक्षा कार्यक्रममा यस्तो तथ्याङ्क सार्वजनिक गरेको हो।